

GÜÇLER BİRLİĞİ VE GÜÇLER AYRILIĞI İLKELERİNİN SOSYO- EKONOMİK ARKA PLANI

SOCIO-ECONOMIC BACKGROUND OF THE PRINCIPLES OF UNION OF POWERS AND SEPARATION OF POWERS

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ФОН ПРИНЦИПОВ СОЮЗА ПОЛНОМОЧИЙ И ЛИЧНОСТИ ПОЛНОМОЧИЙ

Yunus KARAAĞAÇ*

ÖZ

Sahip olduğu toplumu veya toplumları korumak, adaleti tesis etmek ve ortak refah sağlamak üzere bireyler tarafından meydana getirilen devlet aygıtı, bünyesinden çıkan hükümetler yoluyla ülke yönetimini elinde bulundurmaktadır. Söz konusu yönetim erkini oluşturan yasama, yürütme ve yargı birimlerinin oluşumu ve kullanımına yönelik geleneklerin ve kuralların belirlenmesi ve siyasi iktidarın belirlenen sınırlar içine dahil edilebilmesi fikri ise oldukça eskiye dayanmaktadır. Konu hakkındaki tartışmalar Antik Yunan'dan Fransız Devrimi'ne ve günümüze intikal etmesine karşın bu çalışmada Montesquieu ve J. J. Rousseau'nun savları ön planda tutulmuş olup, kuvvetler birliği ile kuvvetler ayrılığı prensiplerinin ardındaki sosyal tabakalaşmanın etkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Amcasından Baronluk unvanını ve hatırı sayılır miktarda mirasını devralan Montesquieu ile doğduğu günden öldüğü güne kadar sefalet dolu bir yaşam süren ve toplumsal tabakalaşma olgusunun en alt kısmında yer alan Rousseau arasında; sosyal statü, dünya algısı ve politik görüş açısından bir ters simetri mevcuttur. Bu doğrultuda Montesquieu'nun asil soylu olarak kaynaklara ulaşma ve siyasal yaşama dahil olma konusunda zorluk çekmemesi ve bu bağlamda kuvvetler ayrılığı prensibini kuramsallaştırdığı savından hareket edilmiş, toplumsal hiyerarşinin en düşük seviyesinde kendine yer bulan Rousseau'nun güç elde etme ve gücü koruma dürtüsünün kuvvetler birliği prensibini yoğurduğu görüşü baz alınmıştır.

Bu durum tespiti neticesinde Montesquieu ve Rousseau'nun sosyal statüleri ile ekonomik koşullarının güçler birliği ve güçler ayrılığı ilkelerine muhtemel etkileri ortaya konulmuş, yöntem olarak da literatür taraması tercih edilmiştir.

Bu çalışma, toplum tarafından dışlanan ve bu sebeple güç elde etme arzusu içinde olan bireylerin veya grupların; iktidara, otoriteye ve kaynaklara ulaşabilme konusunda,

* Orcid: 0000-0002-6466-0302, İstanbul Arel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programı Öğrencisi, e-mail: yu_kara_gs@hotmail.com

Güçler Birliği ve Güçler Ayrılığı İlkelerinin Sosyo-Ekonomik Arka Plan

toplumsal tabakanın üstünde yer alan bireylere oranla büyük önem attıkları hipotezi ölçüsünde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kuvvetler Ayrılığı, Montesquieu, Kuvvetler Birliği, Rousseau, Tabakalaşma*

ABSTRACT

The state apparatus created by individuals in order to protect the society or societies it owns, to establish justice and to provide common welfare, possesses the government of the country through its governments. The idea of determining the customs and rules for the formation and use of the legislative, executive and judicial units constituting the administration power in question and the inclusion of political power within the boundaries is quite old. Although the discussions on the subject have been transferred from the Ancient Greek to the French Revolution and today, the arguments of Montesquieu and J. J. Rousseau have been given priority and the effect of the social stratification behind the principles of unity of forces and separation of forces has been tried to be examined.

Montesquieu, who inherited the title of a Baroness from his uncle and a considerable legacy, and Rousseau, who lived a life of misery from the day he was born to the day he died, and at the bottom of the phenomenon of social stratification; There is an inverse symmetry in terms of social status, world perception and political view. Accordingly, Montesquieu's noble noble does not have difficulty in accessing resources and being involved in political life and in this context, the theory of the separation of powers is based on the theory of the lowest level of social hierarchy Rousseau's power to obtain and maintain the power of the principle of the unity of forces to maintain the principle of strength. based on the opinion that yogurt.

As a result of this determination, the possible effects of the social status and economic conditions of Montesquieu and Rousseau on the principles of unity of powers and separation of powers were revealed and literature review was preferred as a method.

This study was carried out on individuals or groups who were excluded by the society and therefore wanted to gain power; It has been prepared within the scope of the hypothesis that they attach great importance to access to power, authority and resources compared to individuals above the social strata.

Key Words: *Separation of Forces, Montesquieu, Union of Forces, Rousseau, Stratification*

АННОТАЦИЯ

Государственный аппарат, созданный отдельными лицами для защиты принадлежащего ему общества или обществ, установления справедливости и обеспечения общего благосостояния, принадлежит правительству страны через правительства. Идея определения обычаев и правил формирования и использования законодательных, исполнительных и судебных единиц, составляющих административную власть, о которой идет речь, и включения политической власти в границы, устарела. Хотя дискуссии на эту тему были перенесены из Древней Греции во Французскую революцию и сегодня, аргументы Монтескье и Ж. Ж. Руссо были приняты во внимание, и было рассмотрено влияние социальной стратификации на принципы единства сил и разделения сил.

Монтескье, который унаследовал титул баронессы от своего дяди и значительное наследство, и Руссо, который прожил несчастную жизнь со дня своего рождения и до самой смерти и явился причиной социального расслоения; Существует обратная симметрия с точки зрения социального статуса, восприятия мира и политического

vzгляда. В этом отношении Руссо, который полагает, что Монтескье не испытывает затруднений в получении доступа к ресурсам и вовлечении в политическую жизнь как благородный дворянин, и в этом контексте он теоретизировал принцип разделения властей, оказывается на самом низком уровне социальной иерархии. исходя из мнения, что йогурт.

В результате этого определения были выявлены возможные воздействия социального статуса и экономических условий Монтескье и Руссо на принципы единства и разделения властей, и обзор литературы был предпочтительным в качестве метода.

Это исследование было проведено для отдельных лиц или групп, которые были исключены обществом и, следовательно, хотели получить власть; Было подготовлено в рамках гипотезы, что они придают большое значение доступу к власти, власти и ресурсам по сравнению с людьми выше социальных слоев.

Ключевые Слова: *Разделение Сил, Монтескье, Сил Союз, Руссо, Стратификация*

1.Giriş

Devlet, insanların iradeleri ve çabaları ile meydana gelen, tarihsel alt yapıya sahip, siyasal ve hukuksal özelliği olan, bu alanda kural koyan, üstün güce sahip bir yapıdır (Teziç, 2018). Bir başka deyişle toplumun ortak çıkarı doğrultusunda görevlerini yerine getirmek için devlet, şartlar ölçüsünde örgütleri oluşturur ve en temel işlevleri olan yasama-yürütme-yargı prensiplerini kullanır. Dolayısıyla devlet, toplumun içinden doğan ve toplumu örgütleme görevi ve işlevi ile toplumun üzerinde yükselme yeteneği kazanan bir yapıdır (Çapar ve Yıldırım, 2012:79).

Devletin sahip olduğu gücün tekliği ya da dağılımı ise Antik Yunan'dan günümüze kadar gelen bir tartışma olmakla birlikte (Eco, 2017), kuvvetlerin birliği veya ayrılığı ilkesi 18. yüzyıldan itibaren olgunlaşıp uygulanmaya başlamıştır (Akgül, 2010). Kuvvetler Birliği prensibi Jean-Jacques Rousseau tarafından temsil edilmekte olup halkın egemenliğine ve meclis hükümeti sistemine dayanmaktadır. Kuvvetler Ayrılığı prensibi ise Montesquieu tarafından vücut bulmakta, iktidarın yasama, yürütme ve yargı erkleri tarafından paylaşılmasını içermektedir.

Bu prensiplerin ortaya çıkışı konusunda siyaset bilimi literatüründe pek çok bilimsel eser¹ olmakla birlikte güçler birliği ilkesinin arka planında sosyolojik bir bakış açısına dayanan tabakalaşma perspektifi çalışılmamış veya gözden kaçırılmıştır. Bu makalenin hazırlanma amacı toplumsal dışlanmışlık hissi ile düşük statünün Rousseau'nun güçler birliği prensibini şekillendirmesinde etkili olabileceği iddiasıdır. Montesquieu ile Rousseau'nun gücün sınırlanması konusundaki zıt görüşleri, sahip oldukları yaşam ile tutarlılık göstermekte, zengin ile fakir, aristokrat ile avam farkı bir realite olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

¹ Bkz. U. Eco, (2017), *Antik Yunan*, Alfa Yayınları, Montesquieu, (2017), *Kanunların Ruhu Üzerine*, Türkiye İş Bankası Yayınları, J. J. Rousseau, (2010), *Toplum Sözleşmesi*, Anahtar Kitaplar, M. Duverger, (1966), *Siyasi Rejimler*, Remzi Kitabevi, A. Göze (2012), *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayınları

2.Montesquieu ve Kuvvetler Ayrılığı

Düşünsel kökü Aristoteles'e dayanan kuvvetler ayrılığı Montesquieu tarafından yeniden kuramlaştırılmıştır (Büyük, 2010:166). Montesquieu üç tür hükümet biçimi olduğunu savunmaktadır: Cumhuriyet, krallık ve zorbalık. Cumhuriyeti de ikiye ayırır. Eğer egemenlik toplumun tümünde ise buna demokrasi, bir bölümünde ise buna aristokrasi denir (Nemutlu, 2003:148).

Montesquieu'ya göre güçlerin ayrılmadığı ve gücün tek erkin elinde toplandığı yönetim türü istibdat yönetimidir. Bu yönetim altında özgürlükten değil kölelikten bahsedebiliriz (Gürkan, 1988:21-22). Demokrasi iktidarı sınırlar ve gücü eşit birimlere böler. Bu sistemin ilkesi şeref ve erdemdir. Yani kuvvetler ayrılığı sistemi bağlamında cumhuriyet, siyasal erdem anlamına gelmektedir (Yazıcı ve Yazıcı, 2011:239).

Montesquieu'nun (2017) üzerinde önemle durduğu konu, siyasal özgürlük konusudur. Çünkü özgürlük siyasal bir toplumda olabilir. Özgürlüğün var olma koşulu ise bağımsızlığın sınırlanmasıdır (Akgül, 2010:83).

Montesquieu'nun iktidar kontrolü ve denge sağlamaya yönelik kuvvetler bölüşümü olarak da adlandırılan teorisi, toplumsal güçlerin pay sahibi oldukları, meşruluk, temel haklar, iktidarın bölünmesi ve karma anayasadan oluşan bir sentez içermektedir (Çelik, 2011:138).

Yargı gücünün, yasama ve yürütme gücünden ayrı olması gerektiğini aksi takdirde anayasal özgürlüğün var olamayacağını ifade eden Montesquieu (Alatlı, 2014b:1110), anayasal hareketlerin esin kaynağını oluşturmuştur. 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinin 16. maddesi kuvvetler ayrılığının anayasal devlet için zorunlu bir unsur olduğunu belirtmektedir (Akgül, 2010:83)

Montesquieu, kuvvetleri yürütme, yasama ve yargı olmak üzere üç bölerek "aynı kişi veya aynı prens veya aynı soylular veya aynı insanlar bu üç kuvveti aynı anda ellerinde bulundurması durumunda" özgürlüğün tamamen yok olacağını savunmaktadır çünkü kuvveti yalnızca kuvvet durdurabilir (Bronowski ve Mazlish, 2012:387, Duverger, 1966:59).

Montesquieu'nun kuvvetler ayrılığı modelinin, İngiliz anayasa düzenine duyduğu hayranlığın etkisiyle oluştuğu ifade edilebilir (Şenel, 2013:386). Buna karşılık Hobbes kuvvetler ayrılığını şiddetle reddetmektedir. O, egemenlik yetkilerinin Taç, Lordlar Kamarası ve Avam Kamarası arasında bölünmüş olmasını kargaşa nedeni olarak görmüştür (Hobbes 2017:143). Dolayısıyla kuvvetler birliğinin sembol ismi Rousseau'nun Hobbes'un görüşlerinden etkilendiği sonucuna varabiliriz.

3.Rousseau ve Kuvvetler Birliği

Kuvvetler birliği ilkesi, hükümetin, yasama organı olan parlamentonun içinden çıkması ve onun organik bir parçası olmaya devam etmesi, parlamento tarafından düzenli-düzensiz aralıklarla denetime tabi tutulması ve görevde kalabilmesi için parlamentonun güvenini devam ettirmesi gibi uygulamalarda vücut bulmaktadır. Bu ilkenin temelinde halkın iradesine dayanan parlamentonun üstünlüğü veya egemenliği düşüncesi yatmaktadır (Orhan, 2013:136).

Rousseau temsili demokrasiyi, yasa yapma gücünün küçük bir bireyler topluluğuna bahşedilişi olarak eleştirmektedir (Tannenbaum ve Schultz, 2011:278). Rousseau'ya (2010:67-69) göre, yasa yapım sürecine toplumun tamamı veya tamamına yakını dahil olmalı, egemenlik hiçbir surette devredilemez veya parçalanamaz durumunu korumalıdır. Çünkü Rousseau'ya göre toplumsal birlik bağını zedeleyen veya koparan her şey değersizdir (Tannenbaum ve Schultz, 2011:277).

Kuvvetler ayrılığı tezini reddeden Rousseau için sadece halkın iradesi egemendir. Devletin bütün varlık ve mekanizmasını işletip düzenleyecek olan genel iradedir yani, halkın iradesidir (Büyük, 2010:167). Dolayısıyla Rousseau'nun kuvvetler birliği görüşü onun toplum sözleşmesi ve egemenlik kavramlarına yüklediği merkezi öneme, egemenliğin bölünemeyeceği ve devredilemeyeceği düşüncesine dayanır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011:243). Rousseau'nun savı, “güçleri ayırmak egemeni zafiyete düşürür, bunun sonu ise sivil savaştır” (Hobbes, 2017:134) anlayışı ile paralellik göstermektedir.

Hobbes, Locke gibi bir doğa durumu tasviri yapan Rousseau, bireylerin bir sözleşme etrafında birleşerek söz konusu doğa durumundan çıkabileceklerini savunur.

Toplum Sözleşmesi ile vatandaşlar eşitliğin icabı olarak kendilerini aynı şartlara uydurur ve bu nedenle tümü aynı haklardan yararlanır. Böylece egemen güç sadece milleti tanır ve onu oluşturanlar arasında bir ayırım yapmaz (Alatlı, 2014b:1119).

Rousseau'ya göre, ne yasama ve ne de yürütme halkın eline bırakılacak bir iş değildir Ancak, Rousseau, yasa yapma işinin, iyiyi doğruyu bilemeyecek halkın değil, bilge bir azınlığın işi olduğunu söylemekte (Çelik, 2011:141), bu paradoksal durumu ise şu şekilde açıklamaktadır: “Adalet tanrıdan gelir ve onun tek kaynağı tanrıdır. İnsanın yasasını tanrı vermelidir” (Rousseau, 2010:80-81). Halk egemenliğine yaptığı vurguyu yasa yapma sürecinde halkı dışlayıcı bir üslupta birleştiren Rousseau'nun çelişkili görünen anlayışı kuvvetleri birliği prensibinde demokratik bir çatının altında değerlendirilmektedir (Işık, 2017:91).

4.Kuvvetlerin Bölüşümü ve Sosyal Tabakalaşma

Toplumsal tabakalaşmayı basit bir şekilde belirli kriterlere göre insanlar arası sınıflandırma olarak tanımlayabiliriz. Tabakalaşma, bireyleri ya da grupları belli kurallara göre derecelendirme ve bu derecelendirmeyi meşrulaştırma sistemidir (Kerbo, 2007 Akt. Ülkücan, 2017). Bu sistemin en önemli özelliği daha çok kültürel ve ekonomik yönden genelin dışında kalanları vurgulamak için kullanılmasıdır.

Çevreden merkeze giremeyen veya dışlanmışlık hissi ile yaşamış bir birey güce ve iktidara, refah içinde yaşamış bir bireye karşı daha fazla önem atfedebilir. Soyut bir piramit olarak tasvir edebileceğimiz toplumsal tabaka olgusu statüler arası giriş-çıkışı denetlemekte ve üst tabakaya mensup bireylerin alt tabakadakilerin hissiyatlarını ve hayallerini anlama konusunda tampon görevi üstlenmektedir.

Güçler Birliği ve Güçler Ayrılığı İlkelerinin Sosyo-Ekonomik Arka Planı

Feodal döneme özgü olduğu düşünölen hiyerarşik, patriarkal ve dini kurumları ve değerleri dışlayan kapitalist ulus-devlet, özgür bireylerin onaylarıyla oluşın “toplumsal sözleşme”ye dayalı bir toplumsal modele, vatandaşlığın sağladığı sembolik bir siyasal eşitlikle ulaşmış (Güllüpinar, 2012), modern dönemin doruk noktası haline gelmiştir. Söz konusu toplumsal sözleşme, dışlanmış ve izole bir şekilde yaşamını idame ettiren grupları sisteme entegre edebilme ve toplumun içine dahil olabilme teminatı sağlamaktadır. Peki, devletin mevcut kuvvetlerinin bütöncöl olarak kullanımı ile kuvvetlerin eşit bir şekilde bölüşölmesi tartışmasının arka planında sosyal tabakalaşmanın getirdiği dürtösel ve toplumsal tepkinin bir rolü olabilir mi?

Montesquieu, amcasından baronluk unvanını, yüklü miktardaki malını ve mahkeme başkanlığını miras olarak almıştır (Alatlı, 2014a:927). Rousseau ise yaşamı boyunca yoksulluk içinde yaşamış ve büyük bir yoksulluk içinde ölmüştür (Bronowski ve Mazlish, 2012:408). Güçler ayrılığı ve güçler birliği sisteminin arka planında sosyo-ekonomik nedenlerin yer alması ihtimal dahilinde bir olgudur. Montesquieu zengin ve asil soylu olarak egemenlik müessesesinin kuvvetlere eşit bir şekilde bölünmesini savunmasına karşın Rousseau, yaşadığı yoksulluk ve yoksunluk durumundan kaynaklı olarak gücün asla bölünmemesi gerektiğini savunmuştur diyebiliriz. Hayatın zorluklarını yaşamış bir birey güce ve iktidara, refah içinde yaşamış bir bireye karşın daha fazla önem atfedebilir. Montesquieu ile Rousseau arasında sosyo-ekonomik farklılığın ve statüler arası geçişkenliğin minimal seviyede görüldüğü tabalaşma kavramının güçler ayrılığı-birliği ilkelerini kavramsal yönden etkilediğini ifade edebiliriz.

İfade ettiğimiz olguyu Şenel de (2013:396) desteklemektedir. Rousseau, ancak ekonomik eşitsizliğin olmadığı bir düzende temsili demokrasilerin dolayısıyla kuvvetler ayrılığının olabileceğini savunmaktadır.

Rousseau'nun yasa konusundaki tutumu da sosyo-ekonomik düzeni ile tutarlılık göstermektedir. O, zengin-fakir, asil-avam ayrımına şiddetle karşıdır. Ona göre yasalar tüm halkın rızasıyla oluşturulup geçerlilik kazanmaktadır (Bronowski ve Mazlish, 2012:420).

5.Sonuç

Montesquieu devlette kuvvetler ayrılığı olması gerektiğine inanmakta, Rousseau ise egemenliğin tamamen yasama gücünün elinde olması gerektiğini savunmaktadır. Rousseau'ya göre “Halkın sesi Tanrı'nın sesidir”. Rousseau'nun özünde savunduğu şey devletin birlik ve beraberliğine hiçbir unsurun müdahale etmemesi gerektiğidir (Bronowski ve Mazlish, 2012:423-424-426).

Olağanüstü dönemlerde, seferberlik durumunda veya savaş sırasında hızlı karar almak, alınan kararı hızla uygulamak ve ivedilikle sonuç alabilmek için kuvvetler arasında bir birliğin olması gerekmektedir. Bu şartlarla karşılaşın devletlerin Rousseau'yu kendilerine şiar edindikleri, düzeni oluşturduktan sonra da Montesquieu'nun ilkesine geçiş yapmaları gerektiği modern dönemin amentüsü olarak siyasal bilimi literatüründe yerini almaktadır.

Fakat kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı prensiplerinin ilkesel ve pratik yönden icrası dışında, bu fikirlerin sosyo-ekonomik altyapısı çok fazla dikkate alınmamıştır. Kuvvetler birliğinin fikri lideri Rousseau ile kuvvetler ayrılığı ilkesinin önemli taşıyıcısı Montesquieu arasında statü, maddi olanak ve gereksinimlere ulaşılabilirlik açısından büyük farklar bulunmaktadır. Bir yurttaşın doğuştan; asil, soylu ve zengin olarak toplumun bir parçası olması, söz konusu yurttaşın güç ve iktidara yaptığı vurguyu esnekletirebilir. Bu esneklik ve gücün bölüşümü durumu; hayat mücadelesi sırasında herhangi bir zorluk, ihtiyaçlarını elde etme konusunda sınırlılık veya siyasi-askeri karar alıcı mercilere ulaşamama durumunun yaşanmamasının bir sonucu olabilir. Dolayısıyla Baron Montesquieu'nün gücün bölüşümü konusundaki tavrının sosyo-ekonomik yönden okunması gerekmektedir.

Bu durumun tam tersi ele alındığında ise Rousseau bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Rousseau, alt tabakaya ait bir birey olarak hayata başlamış ve büyük bir sefalet ile hayatını kaybetmiştir. Gereksinimlerini karşılayamayan, sahip olduğu avam statüsü sebebiyle toplumda sesini duyuramayan bir yurttaşın, güce ve iktidara sahip olma dürtüsünün baskınlığı, insanlığın varoluşsal bir sonucudur. Bu doğrultuda Rousseau'nun kuvvetler birliği ve egemenliğin bölünemez-devredilemez görüşlerinin arkasında toplumsal ve ekonomik imkansızlığın olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu ifade edebiliriz.

GÜÇLER AYRILIĞI	GÜÇLER BİRLİĞİ
Montesquieu (Baron)	Rousseau (Avam)
Yasama, Yürütme ve Yargı erkleri tek elde toplanmamalıdır	Yasama, Yürütme ve Yargı erkleri tek bir organda toplanmalıdır.
Erkler arası denge denetim vardır	Erkler arasında organik bağ vardır
Erkler iktidarı ve egemenliği sınırlar	Egemenlik parçalanamaz ve devredilemez
Montesquieu doğuştan asil ve soyludur	Rousseau en alt tabakaya mensup bir bireydir
Güç ve iktidara sahip biri gücün bölüşümü konusunda daha esnek olabilir	Toplumdan izole edilen alt tabaka, güç ve iktidara hırsıyla ulaşmak ister, gücü tek elde toplamak isteyebilir

Kaynakça

- Akgül, M. E. (2010). Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Dönüşümü ve Günümüz Demokratik Rejimlerindeki Anlamı. *Ankara Barosu Dergisi*. Sayı:4. 79-101
- Ay, H. ve Uçar, Ö. (2015). Devletin Gelişim Süreci. *İşletme Fakültesi Dergisi*. 16 (2). 195-206
- Alatlı, A. (2014a). *Batı'ya Yön Veren Metinler II*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Alatlı, A. (2014b). *Batı'ya Yön Veren Metinler III*. İstanbul: Alfa Yayınları

Güçler Birliği ve Güçler Ayrılığı İlkelerinin Sosyo-Ekonomik Arka Plan

- Beriş, H. E. (2008). Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 63(1). 55-80
- Bronowski J. ve Mazlish B. (2012). *Leonardo'dan Hegel'e Batı Düşünce Tarihi*, Çev. Elvan Özkavruk Adanır. İstanbul: Say Yayınları
- Çapar, S. ve Yıldırım, Ş. (2012). Hobbes ve Locke'un Devlet Düşüncesine Katkıları. *Türk İdare Dergisi*. (474). 77-102
- Çelik, İ. (2011). Kuvvetler Ayrılığı: Bir İndirgeme ve Dönüşüm. *Liberal Düşünce*, 16 (64). 135-159
- Duverger, M. (1966). *Siyasi Rejimler*. Çev. Yaşar Gürbüz. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Eco, U. (2017). *Antik Yunan*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Göze. A. (2012), *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. Ankara: Beta Yayınları
- Göztepe, E. (2003). Yurttaşlığın Kamusal ve Ulusüstü Boyutu: Avrupa Yurttaşlığı ve Göçmen Forumu Örnekleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 4(52). 229-248.
- Güllüpinar, F. (2012). Eşitsizlik ve Toplumsal Tabakalaşma Açısından Vatandaşlık Üzerine Sosyolojik Bir Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 67(1). 81-109
- Gürkan, Ü. (1988). Montesquieu ve Kanunların Ruhu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 40(1). 9-31
- Hobbes, T. (2017). *Leviathan*. Çev. Semih Lim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Işık, S. (2017). J. J. Rousseau ve Egemenlik Anlayışı Üzerine. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 8(2). 79-98
- Montesquieu, (2017). *Kanunların Ruhu Üzerine*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları
- Nemutlu. D. (2003). Montaigne ve Montesquieu'de İnsan, Erdem ve Trogloditler. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 27(1). 143-155
- Orhan, Ö. (2013). Rousseau ve Türkiye. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*. (16). 121-148
- Rousseau, J. J. (2010). *Toplum Sözleşmesi*. Çev. Ahmet Şensılay. İstanbul: Anahtar Yayınları
- Şenel, A. (2013). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Tannenbaum D. G. ve Schultz D. (2011). *Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri*. Çev. Fatih Demirci. Ankara: Adres Yayınları
- Teziç, E. (2018). *Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım
- Ülkücan, G. Ö. (2017). Toplumsal Tabakalaşma ve Eleştirel Kültür Çalışmalarının Kesişim Noktaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (1). 129-144
- Yazıcı, S. ve Yazıcı, F. (2011). Tarihsellik ve Kuramsallık Arasında: 1921 ve 1924 Anayasalarında Kuvvetler Birliği/Ayrılığı Tartışması. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. (59). 235-254